

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

РЕЦЕНЗИЯ

за придобиване на образователна и научна степен “доктор”
по професионално направление 3.8. Икономика,
докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на
стопанска дейност (счетоводство)“
по обявена процедура от СА „Д. А. Ценов“ - Свищов

Настоящата рецензия е изготвена съгласно примерната структура за формата и съдържанието на рецензия, написана от член на научно жури, за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по обявена процедура от СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

Рецензент: проф. д-р Атанас Блажев Атанасов с научна специалност “Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност”, член на катедра “Счетоводна отчетност” в СА “Д. А. Ценов” – Свищов и член на научно жури, съгласно Заповед № 890/07.10.2020 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, в съответствие с разпоредбата на чл. 70 от Правилника за развитието на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, решение на Факултетния съвет на факултет „Стопанска отчетност“ (Протокол № 2/06.10.2020 г.) и решение от заседание на Научното жури от 13.10.2020 г. (Протокол № 1/13.10.2020 г.).

Автор на дисертационния труд: Вера Тодорова Трендафилова, задочен докторант към катедра „Счетоводна отчетност“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, докт. № D020114120.

Тема на дисертационния труд: „Концепции и модели за определяне и отчитане на дохода на предприятието“

Научен ръководител: доц. д-р Росица Цветанова Симеонова

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Целта на дисертационния труд е въз основа на научно изследване на теоретични, методологични и практически аспекти на определянето и отчитането на дохода /финансовите резултати/ да се предложат и аргументират иновативни подходи за тяхното разбиране и съответно – отчитане.

Обект на изследване в дисертационния труд са теориите, концепциите и моделите за доход на предприятието и в практико-приложен аспект – неговите финансови резултати.

Предмет на научното изследване са постановките в различните концепции и модели за дохода и печалбата, които имат значение за тяхното прилагане в счетоводната практика.

Основната теза на изследването е, че познаването и съобразяването на концепциите и моделите за определяне на дохода и възприемането на съвременни подходи при неговото счетоводно отчитане довеждат до повишаване на информационната им полезност при вземането на икономически решения от потребителите на финансова информация.

Обемът на разработката е 240 стандартни страници и се състои от: заглавна страница; съдържание (2 стр.); увод (5 стр.); изложение (три глави), (220 стр.); заключение (5 стр.) и списък с използваната литература (библиографска справка) (вкл. 62 бр. литературни източници на български, английски и френски език, нормативни актове и електронни източници), (7 стр.).

В увода са откроени актуалността, целта, задачите, обекта и предмета на изследването, и е формулирана изследователската теза. Посочени са методологията на изследването, етапите за неговото реализиране и съществуващите ограничения в хода на дейността.

В първа глава се характеризират теоретичните основи на икономическата категория „доход на предприятието“. В тази връзка се изследва специфичния понятиен апарат, използван в счетоводната теория и практика по отношение на дохода на предприятието. Анализира се доходът на предприятието през призмата на гледните точки на различните

психологически, икономически и счетоводни концепции за неговата форма, същност и природа. Проучена е концептуалната база за определяне на дохода на предприятието в качеството ѝ на съвкупност от конвенции, доктрини, принципи и правила.

Във втора глава се очертават основните концептуални модели за определяне на дохода на предприятието. Акцентира се върху различните предложения за подходи към измерването на дохода, базиращи се на прилагането на различни счетоводни принципи или мерни бази, разработени от счетоводната наука през XX-ти век, които, предвид тяхната всеобхватност, се обозначават като концептуални модели за определяне на дохода на предприятието. Извеждат се особеностите на традиционния модел на определяне на дохода на предприятието, модела на икономическия доход и модела на алтернативните мерни бази.

В трета глава се представят подходи за отчитане на финансовите резултати като елемент на дохода на предприятието. Обосновава се съвременното състояние на отчитането на финансовите резултати в счетоводната теория и практика. Анализират се тенденциите на отчитането на финансовите резултати в счетоводната теория и практика в България. Извежда се модел за счетоводно отчитане на финансовите резултати, който се основава на разбирането за ясното и точно отразяване на тяхната същност и формиране.

В заключението се обобщават постигнатите резултати от изследователската работа.

В изложението са оформени 15 бр. таблици и 55 бр. фигури. В хода на дейността е ползван сполучлив формулен апарат (10 бр. формули).

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд:

Предложеният дисертационен труд се характеризира с ясно очертани обект, предмет, цел, задачи и със сполучливо формулирана, и аргументирано защитена изследователска теза. Това дава основание той да се определи не само като едно завършено актуално изследване, но и като своевременен и необходим опит да се отговори адекватно на настоящите

теоретико-приложни потребности по отношение на концепциите и моделите за определяне и отчитане на дохода на предприятието.

Методологията на изследването е коректно приложена, като се открояват проблеми и се предлагат начини за тяхното решаване, правят се съответни анализи, обобщения, изводи и препоръки. В изложението недвусмислено са очертани авторовите идеи и становища.

При реализиране на изследването обосновано се ползва адекватен научен инструментариум, както и сполучливо оформлен илюстративен материал (таблици и фигури).

В структурно, техническо и стилово отношение работата е на много добро ниво. Отделните части на дисертационния труд са логически обвързани и като цяло обемът му е оптимален. Това дава възможност да се обоснове (аргументира) и защити изследователската теза в теоретичен и практико-приложен аспект.

Литературните източници и действащите нормативни документи в хода на изследването са използвани добросъвестно. Този факт се потвърждава и от приложената към автореферата декларация на автора за оригиналност на дисертационния труд.

От включените към документацията по процедурата собственоръчно подписани от докторанта списъци на публикациите по темата на дисертационния труд (6 бр.) и на участия в научни форуми (4 бр.) става ясно, че основните аспекти от съдържанието на изследваната проблематика са направени достояние на специализираната аудитория.

Авторефератът отразява обективно, ясно, точно и пълно съдържанието на дисертационния труд и представя вярно неговите положителни качества. Конфигурацията на изложението му съответства на логическата ос на изследването.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд:

В дисертационния труд се открояват следните **научни и научно-приложни приноси**:

● Въз основа на задълбочен анализ на изследвания в българската и чуждестранната специализирана литература и действаща нормативна уредба е откроена основополагащата роля на специфичния понятиен апарат по темата на дисертационния труд и са изведени авторови определения за понятията „доход“ и „финансов резултат от минали години“ с цел обхващане на специфичните им характеристики като отчетни категории.

● Очертани са особеностите на основните концепции за доход, наложили се в специализираната литература: концепция за дохода като мотивационна сила, концепция за дохода като измерена величина и концептуалните проявления на дохода. Следствие на това е извършено многоаспектно изследване на дохода на предприятието и е анализирана връзката между дохода и капитала на предприятието.

● Аргументирано са разработени въпросите на концептуалната база за определяне на дохода в следните насоки: в исторически план е проследена еволюцията на счетоводните принципи в контекста на обществено-икономическото развитие и на счетоводството в частност; анализирана е концептуалната база, като са квалифицирани и класифицирани понятията, свързани с нея: „принцип“, „конвенция“, „доктрина“, „правило“ и пр.

● В теоретико-приложен аспект са проучени и дискутиирани моделите за определяне на дохода. В тази връзка последователно са представени теоретичните основи на традиционния модел за определяне дохода на предприятието, модела на икономическия доход и модела на алтернативните мерни бази, а в приложен план чрез подходящи примери се илюстрира тяхното прилагане. Формулирано е и е аргументирано предложение за счетоводно отчитане в контекста на модела за алтернативните мерни бази. Откроени са предимствата и недостатъците от използването на различните модели за определяне на дохода

● С цел установяване състоянието по отношение разбирането на професионалната счетоводна общност за концепциите за определяне и моделите за отчитане на финансовите резултати е проведено емпирично изследване, въз основа на което е аргументиран и предложен модел за

счетоводно отчитане на финансовите резултати. В него се акцентира на два основни момента: на първо място, отчитането на финансовите резултати от минали години, като водещо в случая е разбирането им за едно монолитно по своята характеристика цяло; на второ място, идеята за структурирано представяне на резултатите от текущата година – в тяхната съвкупност от всички приходи и разходи.

Изразено е и е обосновано авторово мнение, че задълбоченото познаване на същността на финансовите резултати като елемент на дохода позволява възприемане на подходи за текущо счетоводно отчитане, които отразяват както характера им, така и процеса на тяхното формиране.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд:

По отношение на разработката могат да се посочат следните **бележки и препоръки**, които не омаловажават безспорно положителните й качества:

- Независимо от изразения стремеж за аргументирано извеждане на авторовите становища, при някои от тях все още се чувства необходимост от по-задълбочена теоретико-приложна обосновка, с цел минимизиране на декларативния им характер;
- На отделни места в изложението се допуска превес на описателния над изследователския характер;

Позволявам си добронамерено да препоръчам на докторанта да продължи и да разшири своите изследвания по тази интересна и дискусационна материя.

По дисертационния труд бих отправил следния **въпрос**:

- Какви слабости и недостатъци може да посочи докторантът при счетоводното отчитане на финансовите резултати в практиката на изследваните предприятия?

V. Обобщено заключение и становище:

В заключение може да се обобщи, че дисертационният труд „*Концепции и модели за определяне и отчитане на дохода на*

предприятието“ съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и релевантния Правилник на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

Дисертационният труд показва, че докторант *Вера Тодорова Трендафилова* притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност (счетоводство)“, като демонстрира способности и възможности за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Всичко това ми дава основание да изразя *положителното си становище* и да препоръчам на уважаемото научно жури да гласува за *придобиване* на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност (счетоводство)“ от *Вера Тодорова Трендафилова*.

10.11.2020 г.

Рецензент:...

(проф. д-р Ат. Атанасов)